

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜEFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2022, 22(3), 1240 – 1257. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022...-656181>

Ebeveynlerin Özel Okul Öncesi Kurum Seçimlerine İlişkin Tercihlerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Stratejik Analizi*

Strategic Analysis Of Parents' Preferences For Private Preschool Institutions By Multi-Criteria Decision-Making Methods

Ali Özdemir¹ , Duygu Şallı²

Geliş Tarihi (Received): 06.12.2019

Kabul Tarihi (Accepted): 01.04.2022

Yayın Tarihi (Published): 30.09.2022

Öz: Bu çalışmanın amacı; özel okul öncesi kurum seçimi ile ilgili kriterlere ebeveynlerin verdikleri önem düzeylerini tespit etmek, bu önem düzeylerine göre özel okul seçimi ile ilgili yaptıkları tercihlerin sıralamasını belirleyerek bu doğrultuda bir model ortaya koymaktır. Araştırmada "Çok Kriterli Karar Verme" yöntemlerinden "Analitik Hiyerarşi Prosesi" kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2018–2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin 3 merkez ilçesinde yer alan özel okul öncesi kurumlarda çocuğu olan 11 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak 6 ana kriter ve 34 alt kriterden oluşan karşılaştırma matrisleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveynlerin özel okul öncesi kurum seçimi için belirledikleri kriterler; yabancı dil eğitimi, personelin ebeveyn ve çocuklara olan tutumları, güvenlik, yemekhane hijyeni, çocuğun gelişimi konusunda düzenli bilgilendirme yapılması ve okul ücreti olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Analitik Hiyerarşi Prosesi, Çok Kriterli Karar Verme, Stratejik Analiz, Özel Kurum, Okul Öncesi Eğitim

&

Abstract: The aim of this study is to; to determine the level of importance parents attach to the criteria related to the choice of private preschool institution, to determine the order of the choices they make regarding the choice of private school according to these importance levels and to present a model in this direction. The "Analytical Hierarchy Process" model, one of the "Multiple Criteria Decision Making" methods, was used in the study. The sample of the study consisted of 11 parents who had children in private pre-school institutions located in 3 central districts of İstanbul in the 2018–2019 academic year. In this research, comparison matrices consisting of 6 main criteria and 34 sub-criteria were used as data collection tools. As a result of the research, the criteria determined by the parents for the selection of private preschool institutions; foreign language education, staff's attitudes towards parents and children, safety, cafeteria hygiene, regular information on the development of the child and school fees.

Keywords: Analytic Hierarchy Process, Multi-Criteria Decision Making, Strategic Analysis, Private Institution, Preschool Education

Atıf/Cite as: Özdemir, A., & Şallı, D. (2022). Ebeveynlerin Özel Okul Öncesi Kurum Seçimlerine İlişkin Tercihlerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Stratejik Analizi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(3), 1240-1257. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2022...-656181>

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Doç. Dr. Ali Özdemir, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, e-mail, <https://orcid.org/0000-0001-6089-1966>

² Dr. Duygu Şallı, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, duygu.salli@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8126-7131>

1. GİRİŞ

1.1. Problem durumu

Eğitim, çağdaş gelişme ekseninde, teorisi, içeriği ve pratiği açısından önemli değişimler geçirmektedir. Bu değişikliklerin bir sonucu olarak, tüm ülkeler kendi eğitim sistemlerini yeniden yapılandırmaktadır. Bu dönemde eğitim kurumları ve yöneticiler, beklentileri karşılamak için kaliteli eğitim sağlama konusunda kritik bir konuma sahiptir. Bu bağlamda eğitim kurumlarının kendi vizyonlarını belirleme, öğrencileri motive etme ve öğretmenlerin mesleki yeterliklerini geliştirme gibi çok çeşitli alanlarda sorumlulukları vardır (OECD, 2009). Eğitim sürecinin ilk basamağı olarak adlandırabileceğimiz okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu zamandan başlayarak ilköğretim yıllarına gelene kadar olan tüm deneyimlerini kapsayan süreç olmasının yanı sıra çocuğun gelişiminin ve öğrenme kapasitesinin en hızlı olduğu dönemdir (Oktay, 2005). Bu nedenle çocuğa erken yaşlarda verilen bilgi ve becerilerin ilerleyen yaşlardaki gelişimi için olumlu etki sağladığı gibi, birçok sebeple verilemeyen kazanımların onun ilerleyen yaşlardaki gelişimine olumsuz etkilerinin olacağı da söylenebilir (Oktay, 1990). Çocuk ilköğretime başladığında gelişiminin büyük bir kısmını tamamlamış olduğundan, öğrenmenin temeli okul öncesi dönemde atılmalıdır (Güneysu, 2001). Bu dönem çocuklara; sosyalleşme, duygularını ifade etme, problem çözme, pozitif düşünme, sorgulama becerileri geliştirme, yaratıcı düşünme gibi daha birçok beceriyi kazandırma konusunda önemli bir yere sahiptir. Okul öncesi eğitim kurumları da; kişiliğin şekillenmesi için hassas olan bu dönemi, çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, fiziksel ve öz bakım gelişimleri bakımından sağlıklı deneyimlerle geçirmesini sağlayarak aileyi bu konuda bilgilendirme sorumluluğunu üstlenmişlerdir (Kandır, 2001). Okullar eğitim sisteminin merkezinde yer aldığından okulun niteliği tüm eğitim sisteminin etkinliğini yansıtmaktadır (Aytaç, 2000). Bu sebeple yetişmekte olan neslin geleceği için okullardaki eğitimin niteliğinin önemi günden güne artmaktadır. Etkili okul yönetimi; sosyolojik ve teknolojik değişiklikleri kavrayabilmek, bunlara uyum sağlayabilmek ve bu değişiklikleri yönetmekle mümkün olmaktadır (Agut, Grau ve Peiró, 2003). Bu anlamda etkili bir okul olabilmek için özel okulların devlet okullarından daha iyi olanaklar sunması gerekmektedir (Uysal, 2017). Dolayısıyla özel okullar bu nitelikleri en iyi şekilde karşılayabilmek için, çağımızın gerektirdikleri ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda dünyadaki eğitim sistemlerini araştırarak oluşturdukları bir öğrenme ortamı sunmaktadırlar (Kaçıran, 2015). Ayrıca ebeveynlerin önemle üzerinde durdukları yabancı dil eğitimi, spor aktiviteleri ve sanatsal faaliyetlere yönelik tatmin edici eğitim programları yürütmektedirler (Kaçıran, 2015). Sürekli olarak gelişme, yeniliklere ayak uydurma ve daha iyi bir eğitim verme anlayışı içinde olan özel okullar, benimsedikleri eğitim politikalarıyla, uyguladıkları programlarla fark yaratmakta, böylece anne babalar tarafından gün geçtikçe daha fazla tercih edilmektedirler (Özdemir, 2016). Özel okullar kâr-zarar temeli üzerine kurulmuş işletmeler olduğu için bu okullar arasında rekabet kaçınılmazdır. Bu sebeple kendilerini geliştirmek için, yenilikleri sürekli takip ederek ebeveyn beklentileri ve öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak gelişim hedeflerine yönelmektedirler (Dinler ve Subaşı, 2003; Özgenel, 1996). Bu durum ebeveynler açısından özel okul alternatiflerinin çeşitliliği ve sürekliliği anlamına geldiği için (Dinler ve Subaşı, 2003) ebeveynlerin zaman zaman seçenekler arasında ikilem yaşamalarına sebep olmaktadır (Dahari & Ya, 2011). Söz konusu çocuklar olunca ebeveynlerin bu konuda göstermiş olduğu hassasiyetle birlikte alternatifler arasından en iyi kararı vermek için öncelikle önlerinde var olan okul seçimi konusundaki karmaşık problemi çözmeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin bu anlamda verdikleri karar, bilinçli şekilde yapılan bir seçim olup beklentilerine ve ihtiyaçlarına cevap almalarına göre değişiklik gösteren bir durumdur (Yeşil Dağlı, 2012). Yapılan tercihler çoğunlukla kurumun sağladığı fark yaratan imkânlarla ilişkili çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Dolayısıyla kurumların ebeveynler tarafından tercih edilebilmeleri için hem ebeveynlerin hem de öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaları çok önemlidir (Dahari & Ya, 2011). Bu anlamda özel okullarda, eğitim sürecinin her kademesinde teknolojinin kullanılması, laboratuvar ve uygulama alanlarının eksiksiz olarak araç gereçlerle donatılması, rehberlik hizmetleri ile ebeveynlerin en iyi şekilde desteklenmesi, sınıf mevcudunun az olması, yabancı dil eğitimine önem

verilmesi gibi faktörler diğer okullar ile kıyaslandığında fark yaratan belirleyici kriterler olarak dikkat çekmektedir (Dinler ve Subaşı, 2003). Türkiye’de yapılan araştırmalarda; ebeveynlerin okul öncesi kurumlar konusundaki beklentilerinin; eğitim politikası, bilgilendirme mekanizması, bakım, güvenlik, fiziki ortam, yönetici ve öğretmen niteliği, iletişim, öğretmenlerin ilgisi, aile katılımı, sosyal faaliyetlerin çeşitliliği, yabancı dil eğitimi, öz bakım becerileri ve sosyal beceriler kazandırılması gibi konularda olduğu görülmektedir (Argon ve Akkaya, 2008; Ceylan, 2019; Çelebi, 2018; Dikbaş,2008; Sevinç, 2006; Şimşek ve İvrendi, 2014; Özışıklı,2009). Yurt dışında yapılmış olan çalışmalarda benzer şekilde; eğitimin kalitesi, okulun fiziksel çevresi, spor faaliyetleri, sosyal aktiviteler, öğretmenlerin nitelikleri, öz bakım ihtiyaçları, ebeveyn-öğretmen iletişimi gibi kriterlerin ön plana çıktığı görülmüştür (Alsuiadi, 2016; Davis, 2011; Vidali, 1998). Bunun yanı sıra literatüre bakıldığında bazı özel okulların hem öğrencilerle hem de ebeveynler ile gerçekleştirilen çeşitli uygulamalara ve öğrencilerin farklı alanlardaki gelişimlerini değerlendirmeye yönelik testlere önem verdikleri görülmektedir. Ebeveynlere göre bu yaklaşımı benimseyen okullar, eğitimin aile ile bir ortaklık içerisinde olduğu fikrini benimsemektedir. Bu durum ebeveynler tarafından olumlu bir özellik olarak değerlendirilmektedir (Davis, 2011). Yukarıdaki araştırmalardan elde edilen bulgulardan hareketle, ebeveynlerin okul seçimi konusunda belirledikleri kriterlerin okul-ebeveyn-çocuk etkileşimi ile ilgili nitelikli bir temel oluşturulmasına işaret ettiği görülmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin özel okul öncesi kurum tercihleri doğrultusunda önceliklendirmelerine yönelik olarak bir model ortaya konulmuştur. Modeli ortaya koyabilmek için ebeveynlerin özel okul seçimlerinin belirlenmesinde gerekli olan kriterlerin göreceli önem sıralamaları ve bu seçimlerin belirlenmesindeki kriterlerin göreceli ağırlık durumları belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı; özel okul öncesi kurum seçimi ile ilgili kriterlere ebeveynlerin verdikleri önem düzeylerini belirlemek, bu önem düzeylerine göre özel okul seçimi ile ilgili yaptıkları tercihlerin sıralamasını belirleyerek bu doğrultuda bir model ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın önemi

Ebeveynlerin okul seçerken önem verdiği kriterler karar verme süreçlerini etkilemektedir. Bu durum ebeveynlerin doğru karar verebilmelerini zorlaştırmaktadır. Bu sebeple özel okulda çocuğu olan ebeveynlerin, belirlenen kriterler arasından tercihlerine yön vermeleri gerekmektedir. Okul seçimi konusundaki kriterlerin birbirine göre önem düzeyi ebeveynler açısından farklılık gösterebilmektedir. Ebeveynlerin bakış açıları, ihtiyaçları, beklentileri açısından değişiklik gösteren bu durumun bir model olarak ortaya konulmasının bu konuda yapılmış olan çalışmalara farklı bir bakış açısı sunarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda ebeveynlerin özel okulları seçme konusunda dikkat ettiği kriterler özel okul kurumları için önemli bir veri kaynağı olacaktır. Kurumun işlevsel değişimleri ve topluma sağladığı katkılar ölçüt olarak alındığında okulun ebeveynler tarafından tercih edilmesi için yöneticilerin her tür talebi dikkatle izlemesi, bu doğrultuda uygulanabilir stratejilere yönelmesi gerektiğini söylemek mümkündür. Bu anlamda araştırmadan elde edilen verilerin özel okul kurumlarının kendilerini geliştirmeleri konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma; ebeveynlerin okul ile ilgili beklentilerinden hareket ederek özel okul kurum yöneticileri başta olmak üzere tüm okul yöneticilerine kendilerini değerlendirme ve geliştirme fırsatı sunarak farkındalık katması açısından önemli görülmektedir.

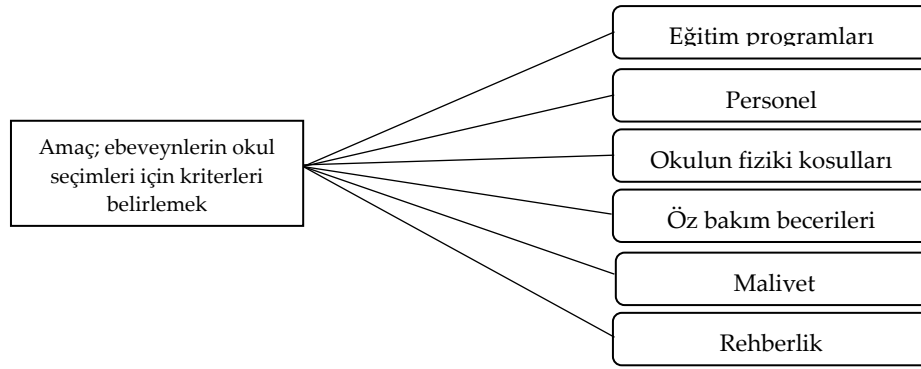
2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama aracına, verilerin toplanmasına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada çok kriterli karar verme yöntemlerinden Analitik Hiyerarşi Prosesi kullanılmıştır. Çok Kriterli Karar Verme; birçok kriterin etkili olduğu bir seçim durumunda sezgisel olmayan karar verme yöntemlerinin kullanılmasının daha doğru tercih yapabilmeyi sağlayabileceği düşüncesiyle geliştirilen farklı disiplinleri bir arada kullanarak karar verme imkânı sağlayan bir yöntemdir (Turan, 2018). Çok kriterli karar verme; seçim, sınıflama ve sıralama problemleri olmak üzere üç temel başlık altında incelenmektedir. Analitik Hiyerarşi Prosesi, kriterlere önem değerleri verilerek karar verme problemlerinin çözümlendiği bir çeşit çok kriterli karar verme yöntemidir. (Saaty ve Vargas 2012; Timor, 2011). Bu yöntem Thomas L. Saaty tarafından geliştirilmiştir. Buna göre; problemler hiyerarşik bir düzende ve tek yönlü olarak modellenmekte olup kriterler birbirinden bağımsız ve aynı seviyededir (Saaty ve Vargas 2012). Analitik Hiyerarşi Prosesinde izlenen aşamalar şöyledir;

- Amaç doğrultusunda kriterler, alt kriterler ve alternatifler belirlenir.
- Her bir kriter için (n) muhtemel karar alternatifleri belirlenir.
- Hiyerarşik modele göre amaç, kriter ve alternatifler sıralanır.
- Her kriterin kıyaslanması için “Karşılaştırma Matrisi” oluşturulur. Matris karar vericiler tarafından Saaty (1980) tarafından geliştirilen 1-9 ölçeğine göre puanlandırılır.

Şekil 1. Amaç ve kriterleri içeren AHP modeli

Araştırmada yukarıda belirtilen AHP modeli uygulama adımları takip edilmiştir. Buna göre çalışmanın ilk aşamasında ebeveynlerin özel okul öncesi seçimleriyle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla ilgili literatürden destek alınarak 8 ana kriter belirlenmiştir. Daha sonra alanda uzman 5 kişinin görüşleri doğrultusunda, kriter sayısı 6 olarak belirlenmiş olup her kriter için farklı sayılarda alt kriterler olmak üzere toplamda 34 alt kriter tespit edilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında belirlenen kriterler baz alınarak bu kriterlerin ebeveynlerin bakış açısı doğrultusunda önceliklendirmesi yapılmıştır.

Tablo 1

Örnek İkili Karşılaştırma Matrisi

Personel	Öğretmenin eğitim düzeyi	Öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması	Sağlık görevlisinin olması	Her sınıfta yardımcı personel olması	Personelin ebeveynlere ve çocuklara karşı tutumları	Personelin dış görünüşü (temiz ve özenli olması)
Öğretmenin eğitim düzeyi	1	1/9	1	1	1/7	8
Öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması	1	1	1	2	1	8
Sağlık görevlisinin olması	1	1/6	1	2	1/7	7
Her sınıfta yardımcı personel olması	1/8	1/6	1/8	1	1/9	6

Personelin ebeveynlere ve çocuklara karşı tutumları	7	1/9	1/7	1/6	1	7
Personelin dış görünüşü (temiz ve özenli olması)	1/9	1/9	1/7	1/8	1/9	1

Tablo 1’de hiyerarşik yapıda bulunan kriterler ve alt kriterlerin ikili olarak karşılaştırıldığı örnek ikili karşılaştırma matrisi verilmiştir. AHP işlemlerini uygulayabilmek için ikili karşılaştırma matrisleri oluşturulmaktadır. Hiyerarşik yapıda bulunan kriterler ve alt kriterler ikili olarak karşılaştırılmaktadır.

Tablo 2.

Örnek Normalize Edilmiş Tablo

Personel						
	1,00	0,16	0,36	2,26	0,57	4,81
	0,65	1,00	0,99	2,13	0,84	5,16
	0,27	0,17	0,83	0,87	0,15	5,45
	0,12	0,12	0,12	1,00	0,12	2,90
	0,25	0,22	0,29	0,58	1,00	6,07
	0,12	0,11	0,12	0,16	0,11	1,00
Toplam	2,42	1,79	2,71	7,01	2,80	25,40

Tablo 2’de görüldüğü gibi; matrisin öncelik değerlerinin bulunması için oluşturulan karşılaştırma matrislerinin geometrik ortalamaları alınarak tek bir karşılaştırma matrisi elde edilmiştir. Karşılaştırma matrisinin her bir sütununda bulunan değer, bulunduğu sütunun ağırlığına bölünerek matris normalize edilmiştir.

Tablo 3.

Örnek Öncelikler Vektörü Tablosu

Personel							ortalama
	0,11	0,09	0,13	0,32	0,20	0,19	0,18
	0,05	0,07	0,37	0,30	0,30	0,20	0,22
	0,10	0,12	0,31	0,12	0,06	0,21	0,15
	0,05	0,06	0,04	0,14	0,04	0,11	0,08
	1,00	1,00	0,11	0,08	0,36	0,24	0,46
	0,00	0,00	0,04	0,02	0,04	0,04	0,02

Tablo 3’te görüldüğü gibi oluşturulan matristeki her satırın ortalaması belirlenerek “Öncelikler Vektörü’ne dönüştürme aşaması gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.

Tüm Öncelikleri Vektörü Tablosu

Personel						
	0,18	0,04	0,05	0,18	0,26	0,10
	0,12	0,22	0,15	0,17	0,39	0,10
	0,05	0,04	0,12	0,07	0,07	0,11
	0,02	0,03	0,02	0,08	0,06	0,06
	0,05	0,05	0,04	0,05	0,46	0,12
	0,02	0,02	0,02	0,01	0,05	0,02
TOPLAM	0,44	0,39	0,41	0,56	1,29	0,51

ortalama max değeri; 6,5

Tablo 4’te görüldüğü gibi bir önceki aşamada elde edilen satır ortalamaları, matrisin normalize edilmiş ilk hâliyle çarpılıp toplanmıştır. Ardından elde edilen matris öz vektör hesaplamasında elde edilen ortalamaya bölünerek tüm öncelikler matrisi elde edilmiştir.

Bu aşamadan sonra tutarlılık oranı hesaplanmıştır. Tutarlılık oranı için (CR) olarak adlandırılan değer kullanılmaktadır. Bunun için önce Tutarlılık İndeksi'nin (CI) hesaplanması gerekmektedir. Elde edilen her bir satır değerleri toplanıp alternatif sayısına bölünmüştür. Elde edilen değerden alternatif sayısı çıkarılarak alternatif sayısından bir eksik sayıya bölünerek elde edilen değer rastgele değer indeksinden alternatif sayısına denk gelen sayıya bölünerek "Uyum Oranı" hesaplanmıştır (Timor, 2011).

Örneğin; $CL = \lambda_{maks-n} / (n-1)$

CI=0,10 CR: CI/RI:0,21

0,008

Uyum oranı 0,10'dan düşük çıktığı için karşılaştırmalardaki tutarsızlığın kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu söylemek mümkündür (Timor, 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini 2018–2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinin 3 merkez ilçesi olan Kadıköy, Maltepe ve Beşiktaş'ta yer alan özel okul öncesi kurumda çocuğu olan 11 ebeveyn oluşturmuştur. Örneklem grubu amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklem grubunu belirlemek için özel bir okul öncesi kurumda veli olmak ölçüt olarak kabul edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracını oluşturmak için okul öncesi dönem çocuklarının gelişimleri doğrultusunda literatür taranmıştır. Alanda uzman kişilerin görüşlerine başvurularak okul öncesi eğitim kurumlarında bulunması gereken özelliklerden 6 ana kriter belirlenmiştir. Her kriter için alt kriterler belirlenmiş, kriterlerin ve alt kriterlerin birbirleri üzerindeki önem derecesini belirlemek için anket formu düzenlenmiştir. Saaty (1980) tarafından geliştirilen 1-9 ölçekli önem skalası ile kriter ağırlıkları belirlenmiştir (Akt.Önder ve Önder, 2018). Elde edilen verilerin geometrik ortalamaları alınarak ikili karşılaştırma matrisleri oluşturulmuştur.

Tablo 5.

Kriterler

Ana Kriterler	Alt Kriterler
Eğitim programları	İlkokula hazırlık programları Branş dersleri Yabancı dil eğitimi Sosyal aktiviteler Tam gün eğitim Düzenli bilgilendirme Aile katılım etkinlikleri
Personel	Öğretmenin eğitim düzeyi Öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması Sağlık görevlisinin olması Her sınıfta yardımcı personel olması Personelin ebeveynlere ve çocuklara karşı tutumları Personelin dış görünüşü (temiz ve özenli olması)
Okulun fiziki koşulları	Güvenlik Bahçe Temizlik Isınma ve havalandırma Materyal çeşitliliği ve kalitesi Teknolojik donanım Çocuk sayısı Ulaşım şartları

Öz bakım becerileri	Üç öğün beslenme saatinin olması Yemek kalitesi ve çeşitliliği Yemekhane hijyeni Yemeklerin denetimi Çocuğun öz bakım ihtiyacının karşılanması Çocuğa öz bakım becerilerinin kazandırılması
Maliyet	Okul ücretleri Ek ücretler(kıyafet, kırtasiye, gezi) Ödeme şekli
Rehberlik	Düzenli olarak çocuğun gelişim testlerinin yapılması Çocuğun gelişimi ile ilgili düzenli bilgilendirme Aileyi geliştirmeye yönelik bilgi içerikli bültenler gönderilmesi Özel durumlarda rehberlik toplantıları yapılması

Tablo 5'te görüldüğü gibi belirlenmiş olan eğitim programları, personel, okulun fiziki koşulları, öz bakım becerileri, maliyet, rehberlik ana kriterleri ve her ana kritere ait alt kriterlere ait maddeler gösterilmiştir.

Tablo 6.

AHP Ölçeğinin Dereceleri ve Açıklamaları

Sayısal Derece	Sözel Değerlendirme
1	Eşit önem
2	Eşit-orta arası önem
3	Orta derecede önemli
4	Orta-güçlü arası önem
5	Güçlü derecede önemli
6	Güçlü-çok güçlü arası önem
7	Çok güçlü önem
8	Çok güçlü-mutlak arası önem
9	Mutlak önem

(Saaty & Vangas, 2012)

Tablo 6'da görüldüğü gibi Saaty (1980) tarafından ortaya konan Önem Dereceleri Tablosu (AHP ölçeğinin dereceleri ve açıklamaları) eşit önem, eşit orta arası önem, orta derecede önemli, orta güçlü arası önem, güçlü derecede önemli, güçlü-çok güçlü arası önem, çok güçlü önem, çok güçlü-mutlak arası önem ve mutlak önem olmak üzere 9'lu derecelendirme şeklindedir. İkili karşılaştırma matrisleri, hiyerarşik yapıda aynı seviyede yer alan kriterlerin amaca göre veya önem derecelerine göre karar verici tarafından karşılaştırılmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın karar vericileri olan ebeveynlerle bireysel görüşme yapmak üzere uygun bir ortam belirlenmiştir. AHP ölçeğinin dereceleri ve açıklamalarını dikkate alacak şekilde gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmının net bir şekilde anlaşılabilmesi için daha önce yapılmış olan çalışmalar örnek olarak gösterilmiştir. Özel okul öncesi kurum seçmek için belirlenen özelliklerin önceliklendirilmesini yapmak için hazırlanan formlar belirlenen kriter ve alt kriterlerin karşılaştırmalarını yapmak üzere ebeveynlere uygulanmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda AHP modeli oluşturulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Özel okul öncesi kurumlara yönelik olarak hazırlanan kriterler matris üzerinde sıralanmıştır. Karşılaştırma anketleri ile elde edilen verilerle oluşturulan matrislerin sütunlarında yer alan değerlerin ayrı ayrı o sütuna ait toplam puana bölünmesi ile elde edilen normalleştirme işlemi yapılmıştır. Bu işlemden sonra matrisin satırlarında yer alan değerlerinin ortalaması alınmıştır. Bu şekilde elde edilen ağırlık matrisleri, ilgili kriterin karşılaştırma matrisi ile çarpılarak öncelik vektörü elde edilmiştir. Böylece karşılaştırılan

kriterlerin ağırlıkları belirlenmiştir. Bu ağırlık değeri ile ortalama alınarak elde edilen ilk matris çarpıldıktan sonra sütun toplamları alınarak öncelikler vektörü değerlerine bölünüp ortalama alınarak λ maks değeri elde edilmiştir. Elde edilen bu değerle aşağıda gösterilmiş olan formüller kullanılarak tutarlık indeksi ve tutarlık oranı hesaplanmıştır. Formülde yer alan RI değeri için Tablo 7’de gösterilen Wharton’un rastgele değer indeksi kullanılmıştır.

$$\begin{array}{l} CR=CI \\ RI \end{array} \quad \begin{array}{l} CI= \lambda \max-n \\ n-1 \end{array}$$

Tablo 7:

Rastgele Değer İndeksi Tablosu (Timor, 2011)

Karar Alternatifleri Sayısı (n)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Rastgele Değer İndeksi (RI)	0	0	0,52	0,89	1,11	1,25	1,35	1,40	1,45	1,49

3. BULGULAR

Araştırmada ilk olarak ebeveynlere özel okul öncesi kurum kriterlerinin önem düzeyini belirlemek amacıyla hazırlanan ikili karşılaştırma anketi uygulanmıştır. Elde edilen değerlendirme puanları matrise işlenmiştir. 11 ebeveynin kriter değerlendirmeleri alınmış ve her alt kritere yönelik tek matris elde edilmiştir. Matrisle ilgili AHP basamaklarına göre işlemler yapılmış ve kriterlerin ağırlıkları verilmiştir. AHP yöntemi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda oluşabilecek hatalara karşın tutarsızlık oranları hesaplanmıştır. Yapılan analizlerle elde edilen bulgular aşağıda tablolara açıklanmaktadır.

Tablo 8.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Eğitim Programları Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Eğitim Programları	Öncelikler Vektörü Değerleri
İlkokula hazırlık programları	0,10
Branş dersleri (Satranç, kodlama vs.)	0,16
Yabancı dil eğitimi	0,25
Sosyal aktiviteler	0,12
Tam gün eğitim	0,19
Düzenli bilgilendirme	0,14
Aile katılım etkinlikleri	0,04

Tablo 8’de ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan eğitim programları kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %25 değeri ile yabancı dil eğitimi kriteri olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %19 ile tam gün eğitim, %16 ile branş dersleri, %14 ile düzenli bilgilendirme, %12 ile sosyal aktiviteler, % 10 ile ilkokula hazırlık programları, %4 ile aile katılım etkinlikleri kriteri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma ebeveynler arasında farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 9.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Personel Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Personel	Öncelikler Vektörü Değerleri
Öğretmenin eğitim düzeyi	0,18
Öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması	0,22
Sağlık görevlisinin olması	0,15
Her sınıfta yardımcı personel olması	0,08
Personelin ebeveynlere ve çocuklara karşı tutumları	0,46
Personelin dış görünüşü (temiz ve özenli olması)	0,02

Tablo 9'da ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan personel kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelerik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %46 değeri ile personelin ebeveynlere ve çocuklara karşı olan tutumları olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %22 ile öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması, %18 ile öğretmenin eğitim düzeyi, %15 ile sağlık görevlisinin olması, %8 ile her sınıfta yardımcı personel olması, % 2 ile personelin dış görünüşü kriteri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma ebeveynler arasında farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 10.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Okulun Fiziki Koşulları Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Okulun Fiziki Koşulları	Öncelikler Vektörü Değerleri
Güvenlik	0,47
Bahçe	0,07
Temizlik	0,17
Isınma ve havalandırma	0,10
Materyal çeşitliliği ve kalitesi	0,05
Teknolojik donanım	0,04
Çocuk sayısı	0,06
Ulaşım şartları	0,04

Tablo 10'da ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan okulun fiziki koşulları kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelerik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %47 değeri ile güvenlik kriteri olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %17 ile temizlik, %10 ile ısınma ve havalandırma, %7 ile bahçe, % 6 ile çocuk sayısı, %5 materyal çeşitliliği ve kalitesi, % 4 ile teknolojik donanım ve ulaşım kriterleri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma ebeveynler arasında farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 11.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Öz bakım Becerileri Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Öz bakım Becerileri	Öncelikler Vektörü Değerleri
Üç öğün beslenme saatinin olması	0,09
Yemek kalitesi ve çeşitliliği	0,17
Yemekhane hijyeni	0,27
Yemeklerin denetimi	0,22
Öz bakım ihtiyacının karşılanması	0,08
Öz bakım becerilerinin kazandırılması	0,16

Tablo 11'de ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan öz bakım becerileri kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelerik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %27 değeri ile yemekhane hijyeni kriteri olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %22 ile yemeklerin denetimi, %17 ile yemek kalitesi ve çeşitliliği, %16 ile öz bakım becerilerinin kazandırılması, %9 ile üç öğün beslenme saati, % 8 ile öz bakım ihtiyacının karşılanması kriteri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma ebeveynler arasında farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 12.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Maliyet Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Maliyet	Öncelikler Vektörü Değerleri
Okul ücreti	0,53

Ek ücretler (kıyafet, kırtasiye, gezi)	0,28
Ödeme şekli	0,20

Tablo 12’de ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan maliyet kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %53 değeri ile okul ücreti kriteri olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %28 ile ek ücretler, %20 ile ödeme şekli kriteri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma farklı olmakla birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 13.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Rehberlik Kriterinin AHP Yöntemi İle Hesaplanan Öncelikler Vektörü Değerleri

Rehberlik	Öncelikler Vektörü Değerleri
Düzenli olarak çocuğun gelişim testlerinin yapılması	0,32
Çocuğun gelişim ile ilgili düzenli bilgilendirme	0,33
Aileyi geliştirmeye yönelik seminerler yapılması	0,10
Özel durumlarda rehberlik toplantıları yapılması	0,22

Tablo 13’te ebeveynlerin okul seçiminde etkili olan rehberlik kriteriyle ilgili elde edilen öncelikler vektörü değerleri yer almaktadır. Bu değerler yüzdelik değer olarak önem derecelerini göstermektedir. Öncelikli kriter %33 değeri ile çocuğun gelişimi ile ilgili düzenli bilgilendirme kriteri olarak bulunmuştur. Ardından sırasıyla %32 ile düzenli olarak çocuğu gelişim testlerinin yapılması, %22 ile özel durumlarda rehberlik toplantılarının yapılması, %10 ile aileyi geliştirmeye yönelik bilgi içerikli etkinlikler yapılması kriteri gelmektedir. Bu önceliklendirme veya ağırlıklandırma ebeveynler arasında farklılık göstermekle birlikte bu çalışmada ebeveynlerin verdikleri cevapların ortalama değerleri üzerinden yorumlama yapılmıştır.

Tablo 14.

Ebeveynlerin Okul Seçiminde Etkili Olan Kriterlerin Tutarsızlık Değerleri

KRİTER	CR
Eğitim programları	0,09
Personel	0,008
Fiziki koşullar	0,03
Öz bakım	-0,027
Maliyet	-0,27
Rehberlik	0,00

Tutarsızlık oranı 0,10 değerinin altında olması halinde karşılaştırma matrislerinin tutarsızlık oranının kabul edilebilir düzeyde olduğu bilinmektedir (Timor, 2011). Tablo 14’te verilen değerler matrislerde bulunan karşılaştırma verilerinin tutarsızlık oranlarının uygun olduğunu göstermektedir.

4. SONUÇLAR

Bu çalışmada özel okul öncesi kurum seçiminde etkili olan kriterlerin önceliklendirilmesi AHP yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada, literatür taranarak belirlenen 6 kriter ve bu kriterlerin alt kriterleri ebeveynler tarafından değerlendirilmiş ve değerlendirmeler sonucunda özel okul öncesi kurum seçiminde yapmış oldukları tercihler ortaya konulmuştur. Bu tercihlere göre elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Eğitim programları kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; yabancı dil eğitimi, tam gün eğitim, branş dersleri, düzenli bilgilendirme, sosyal aktiviteler, ilkökula hazırlık programları, aile katılım etkinlikleri olarak belirlenmiştir.
- Personel kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; personelin ebeveyn ve çocuklara olan tutumları, öğretmenin çocuk ile iletişimi ve sevgi dolu olması, öğretmenin eğitim düzeyi, sağlık görevlisinin olması, sınıfta yardımcı personel olması, personelin dış görünüşü olarak belirlenmiştir.

- Okulun fiziki koşulları kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; güvenlik, temizlik, ısınma ve havalandırma, bahçe, çocuk sayısı, materyal çeşitliliği ve kalitesi, teknolojik donanım ve ulaşım olarak belirlenmiştir.
- Öz bakım becerileri kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; yemekhane hijyeni, yemeklerin denetimi, yemek kalitesi ve çeşitliliği, öz bakım becerilerinin kazandırılması, üç öğün beslenme saati, öz bakım ihtiyacının karşılanması olarak belirlenmiştir.
- Maliyet kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; okul ücreti, ek ücretler, ödeme şekli olarak belirlenmiştir.
- Rehberlik kriterine ait olan alt kriterlerden sırasıyla; çocuğun gelişimi ile ilgili düzenli bilgilendirme yapılması, çocuğa düzenli olarak gelişim testlerinin yapılması, özel durumlarda rehberlik toplantılarının yapılması, aileyi geliştirmeye yönelik bilgi içerikli etkinlikler yapılması olarak belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre; ebeveynlerin özel okul öncesi kurumu seçerken tüm boyutlara yönelik beklentilerinin olduğu ancak beklentilerinin en yüksek olduğu kriterlerin yabancı dil eğitimi, personel tutumları, güvenlik, hijyen, bilgilendirme ve okul ücreti olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin bu kriterler içerisinde en az önem verdikleri kriterlerin personelin dış görünüşü, aile katılım etkinlikleri, seminerler, ödeme şekli, ulaşım şartları, teknolojik donanım ve çocuğun öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması kriterleri olduğu bulunmuştur.

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bulguları doğrultusunda ebeveynlerin özel okul öncesi kurum seçiminde eğitim programlarını değerlendirdiklerinde yabancı dil eğitimi kriterini önceliklendirdikleri bulunmuştur. Araştırmanın bulguları ile karşılaştırıldığında Ergin (1993) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin özel okulları tercih etme nedenleri önem sırasına göre; okulun yabancı dil eğitim başarısı, öğretmen kadrosunun niteliği, okul yönetimi, laboratuvar ve bilgisayar olanakları, sosyal ve sportif faaliyetlerin çeşitliliği, okulun eve yakınlığı, okulun fiziki yapısı, okul ücreti faktörleridir (Akt. Özdemir, 2016). Aynı zamanda Dikbaş tarafından 2008 yılında yapılan araştırmada yabancı dil eğitimi verilmesi ebeveynlerin özel okul tercihlerinde belirleyici bir kriter olarak bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında yabancı dil eğitiminin ebeveynler tarafından öncelikli olarak tercih edildiği görülmektedir. Bu durum; uzmanların okul öncesi eğitim döneminin yabancı dil öğrenmek için kritik bir dönem olduğu yönündeki bilgilendirmeleri aracılığıyla ebeveynlerin küreselleşen dünyanın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için bu tercihe yöneldikleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda; okul personeli boyutunda personelin ebeveyn ve çocuklara olan tutumlarının, özel okul seçiminde belirleyici bir kriter olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bulgularıyla benzerlik gösterecek şekilde; Açıkalin'ın 1989 yılında yapmış olduğu bir araştırmada; özel okul ve devlet okullarındaki ebeveynlerin okullardan beklentileri; etkili ve iyi bir eğitim-öğretim, çocuğa karşı gösterilen ilgi, çağdaş eğitim-öğretim ortamı, ebeveyn ile etkili bir iletişim bağının kurulması şeklindedir. Aynı zamanda 2019 yılında Ceylan tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; ebeveynler, çocuklarının öncelikle mutlu olması ve sosyalleşmesi, daha sonra da iyi bir eğitim alması için okul seçimi yapmışlardır. Buna göre ebeveynlerin; okuldaki tüm personelin hem çocuklara hem de kendilerine olumlu bir tutum göstermelerini bekledikleri görülmektedir. Ebeveynlerin okula güven duymak, aynı zamanda okulun çocukların duygusal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine yardımcı olması düşüncesiyle personelin ebeveyn ve çocuklara olan tutumları ile ilgili kriteri önceliklendirdikleri söylenebilir. 2014 yılında Şimşek ve İvrendi tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre ise ebeveynlerin öğretmen ve okul politikası boyutlarına yönelik olarak hem öğretmenlerin öğrenim düzeyi hem de okulların aile katılımını teşvik etme gibi uygulamalarına daha çok önem verdikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda ebeveynler okulun fiziki koşulları kriteri ile ilgili olarak okul güvenliğini öncelikli kriter olarak belirlemiştir. Araştırmanın bu bulgusunun yapılan farklı bir araştırmanın sonuçları ile desteklendiği söylenebilir. Buna göre; ebeveynlerin okul tercihi kriterlerine ilişkin okul ortamı, yönetim anlayışı, eğitimin kalitesi olmak üzere elde ettikleri üç kriter ve bu kriterlerin altında alt kriterler bulunmuştur. Bu sonuçlara göre; içlerinde güvenlik kriterinin de yer aldığı okul ortamı ile ilgili bir çok kriter olduğu saptanmıştır. Bu durum; henüz güvenlik konusunda bilinçli olmayan, kendi güvenliğini sağlamak konusunda destek almaya ihtiyaç duyan okul öncesi dönem çocuklarının her konudaki güvenliğinin sağlanması sorumluluğunu önce aileye, ailenin olmadığı durumlarda ise okula yüklemektedir. Bu sorumluluk alanından dolayı ebeveynlerin okul seçimi konusunda güvenlik kriterini önceliklendirdikleri söylenebilir (Nartgün ve Kaya, 2016). Benzer şekilde Bal (2019) tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerin en çok önem verdiği kurum özellikleri; “okulun güvenli olması”, “okulun güvenilir olması”, “öğretmenin velilerle iletişimi”, “öğretmenin çocuklarla olumlu iletişimi” ve “öğretmenin mesleki yeterliliği” olmuştur.

Ebeveynlerin öz bakım gelişimi boyutunda yemekhane hijyeni kriterini tercih ettikleri bulunmuştur. Bu durum; okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmeleri için her zaman temiz ortamlarda bulunmaları gerektiği, özellikle de beslenmeleri konusunda uyulması gereken temizlik kurallarının bu noktada belirleyici bir faktör olduğu ve ebeveynlerin de bu doğrultuda önceliklendirme yaptıkları şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın bulguları ile karşılaştırıldığında; 2015 yılında yapılmış olan bir çalışmada okul öncesi eğitim kurumu tercihinin etkileyen faktörler olarak belirlenen başlıklar; okulun iç çevre etkileri, personel etkeni, okulun sosyal çevresi, güven faktörü, ücret faktörü, tanıtım ve ulaşım faktörüdür. Araştırmanın sonucunda; özellikle resmî ve özel okul öncesi eğitim kurumlarını tercih eden ailelerin bu seçimlerini etkileyen unsurların ne olduğu ve bu unsurların kararları üzerindeki etki düzeyi açısından birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Örneğin okulun iç mekânı ile ilgili kriterlerden yemek kalitesi, eğitsel ve sosyal faaliyetlerin çeşitliliği, ebeveyn taleplerine karşı duyarlılık, okulda doktor bulunması ve kullanılan ürünlerin kalitesi, çeşitliliği gibi kriterlere özel okul ebeveynlerinin daha çok dikkat ettikleri saptanmıştır (Polat ve Çelmeli, 2015).

Ebeveynlerin rehberlik boyutunu değerlendirmeleri sonucunda; çocuklarının gelişimi ile ilgili olarak kendilerine düzenli olarak bilgilendirme yapılması kriterini önceliklendirdikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularıyla benzerlik gösterecek şekilde; Aktaş'ın 2005 yılında yapmış olduğu bir araştırmanın sonuçlarına göre; çocuğun gelişimi ve eğitimi hakkında ailenin düzenli olarak bilgilendirilmesi ebeveynlerin okul seçimi konusunda önemli bir kriter olarak bulunmuştur. Ebeveynlerin bu önceliklendirmeyi yapma sebebinin; çocukların sahip olduğu özel yetenek, özel ilgi, desteklenmesi gereken gelişim alanları veya davranış problemi gibi konularda uzman bir kişinin görüşlerinin çocukların gelecek dönemlerdeki tutum ve başarıları üzerinde etkisi olacağını düşünmeleri olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgularla benzer şekilde Yaacob, Osman, Bahok (2014) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynlerin özel okullara çocuklarını kaydetmeye karar verirken göz önünde bulundurdıkları faktörler incelenmiştir. Yapılan analizlere göre, ebeveynlerin özel okulların müfredatını, okul çevresini ve okulun akademik performansını, okulda görev yapan öğretmenleri kriter olarak belirledikleri ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde 2019 yılında Erşan tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerin çocuklarını gönderdikleri okul öncesi kurumda en çok ağırlık verilmesini istedikleri konuların; gelişim alanlarına yapılan destek, ilköğretime hazırlık ve sosyal aktiviteler olduğu görülmüştür. Aynı araştırmaya göre; eğitim seviyeleri yüksek olan aileler çocuklarına yabancı dil eğitimi verilmesini ve sosyal aktivitelere ağırlık verilmesini istemektedirler.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda maliyet kriteri değerlendirildiğinde ebeveynlerin okulun ücretine ait kriteri önceliklendirdikleri bulunmuştur. Ebeveynlerin kayıt yaptırmak için tercih ettikleri okul, çocukların eğitimleri konusunda önemsedikleri kriterleri sağladığında okul ücretinin de önem verdikleri bir faktör olduğu görülmektedir. Bu durum, çocukların eğitimi uzun bir süreci kapsadığı için okulun ücreti konusunda ebeveynlerin kendi bütçelerine göre değerlendirme yaptıkları şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın bulgularıyla bir açıdan örtüşen ve bir açıdan farklılık gösteren 1995 yılında Smedley tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre ebeveynlerin özel okulları tercih etmelerinin en önemli sebebi; bu çalışmada elde edilen sonuçla benzer şekilde okulun güvenliği olarak bulunmuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçtan farklı olarak ise okulun sunduğu akademik standartların birçok ebeveyn tarafından önceliklendirilmediği görülmüştür. Bu durum ebeveynler tarafından güvenlik faktörünün her zaman öncelikli olduğunu doğrularken diğer taraftan araştırmanın daha eski bir tarihte yapılmasının ve hızla değişen dünyada ebeveynlerin akademik beklentilerinin artmış olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç olarak bu çalışmada çok kriterli karar verme yöntemi ile, ebeveynlerin çocukları için maksimum fayda elde etmek amacıyla özel okul öncesi kurum seçerken tercih ettikleri bir dizi kriter ortaya konulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular ve literatürdeki araştırmalar ışığında özel okullar arasındaki rekabet ortamının yarattığı teşvikler doğrultusunda, okul seçimi konusunda ebeveynlerin tercihlerinin büyük ölçüde etkili olduğu söylenebilir. Özel okul yöneticilerinin kurumlarını geliştirme konusundaki çözüm arayışlarına yönelik olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

6. ÖNERİLER

- Okulların eğitim programlarının uluslararası platformlardaki yenilikleri de takip ederek teknolojik gelişmelerle uyumlu olacak şekilde, aynı zamanda yabancı dil eğitimine ağırlık verecek şekilde hazırlanması, belli aralıklarla güncellenmesi önerilmektedir.
- Okulların güvenliği ve hijyeni ile ilgili olarak okul öncesi dönem çocuklarının gelişim seviyelerine uygun şekilde ve çocukların özel sağlık sorunlarını da dikkate alacak şekilde önlemler alınması önerilmektedir.
- Çocukların gelişimi ile ilgili düzenli aralıklarla yapılan değerlendirmelerle, farklı alanlardaki becerilerini ortaya koyacak verilere dayanarak yapılan yönlendirmelere ek olarak, geliştirilmesi ve desteklenmesi gereken alanlara yönelik eğitimsel önerilerde bulunulması ve bu anlamda ebeveynlere erken dönemde farkındalık kazandırılması ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmesi önerilmektedir.
- Ebeveynlerin okula güven duyması, aynı zamanda okul yönetimi ve ebeveyn arasında etkili bir iletişim kurulabilmesi için yapılması planlanan değişiklik ve yenilikler konusunda ebeveynlerin fikirlerinin alınması önerilmektedir.
- Okul personelinin ebeveyn ve çocuklarla kurdukları iletişim konusunda ortak bir kültür geliştirebilmesi için yönetici, öğretmen ve personel arasında belirli aralıklarla farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi önerilmektedir.

Kaynakça/Reference

- Açıkalin, A. (1989). Özel ve devlet liselerinde ebeveyn beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(4), 85-91.
- Agut, S., Grau, R., & Peiró, J. M. (2003). Individual and contextual influences on managerial competency needs. *Journal of Management Development*, 22(10), 906-918. doi:10.1108/02621710310505494.
- Aktaş, A. (2005). *Özel ilköğretim okulları 1. kademe ebeveynlerinin özel okulları tercih sebepleri. (Ankara ili Çankaya örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Alsuiadi, F.A. (2016). Reasons influencing selection decision making of parental choice of school. *International Journal of Research in Education and Science*, 2(1), 201-211.
- Argon, T. ve Akkaya, M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 413-430.
- Aytaç, T. (2000). Eğitim yönetiminde yeni bir paradigma okul merkezli yönetim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 21, 55-81.
- Bal, E. (2019). *Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumları ile ilgili görüşleri: Seçme nedenleri ve kurumdan beklentileri* (Doctoral dissertation).
- Ceylan, R. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi kurumu hakkındaki görüşleri: tercih sebepleri, beklentileri ve memnuniyetleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(70), 497-517. DOI:10.17755/esosder.414788.
- Çelebi, A. (2018). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğu olan ebeveynlerin kurum seçiminde göz önüne aldığı etmenler ve bu etmenlerin okul öncesi eğitim kurumları tarafından karşılanma durumunun incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi.
- Dahari, Z. B., & Ya, M. S. B. (2011). Factors that influence parents' choice of pre-schools education in Malaysia: An exploratory study. *International Journal of Business and Social Science*, 2(15), 114-128.
- Davis, A. M. (2011). *Why do parents choose to send their children to private schools?*. Georgia Southern University. Erişim adresi: <https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1382&context=etd>
- Dikbaş, İ. (2008). *Ebeveyn beklentileri ve karşılanma düzeyleri: özel vakıf okulları örneği* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi.
- Dinler, A., Subaşı, B. (2003). *Dünyada ve Türkiye'de özel okullar*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Erşan, Ş. (2019). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumundan ve öğretmenlerden beklentilerinin incelenmesi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 161-178.
- Güneysu, S. (2001). Neden erken çocukluk eğitimi? *Çoluk Çocuk Dergisi*, 2, 22-23.
- Kaçıran, İ. (2015). *Türk eğitim sisteminde özel okulların yeri*. Erişim adresi: <http://www.ogretmen.info/makale/28.pdf>
- Kandır, A. (2001). Çocuk gelişiminde okul öncesi eğitim kurumlarının yeri ve önemi. *Millî Eğitim Dergisi*, 151, 102-104.
- Nartgün, Ş., ve Kaya, A. (2016). Özel okul ebeveynlerinin beklentileri doğrultusunda okul imajı oluşturma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 153-167.
- OECD. (2009). *Education at a glance 2019: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing.
- Oktay, A. (1990). Türkiye'de okul öncesi eğitim. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 151-160.
- Oktay, A. (2005). Okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması. Oktay, A., Unutkan, P.Ö., (Ed.), *Okul öncesi eğitimde güncel konular içinde* (ss.11-31), Morpa.
- Önder, G., Önder, E. (2018). Analitik hiyerarşi süreci, Yıldırım, B. F, Önder, E. (Ed.), *İşletmeciler, mühendisler ve yöneticiler için operasyonel, yönetsel ve stratejik problemlerin çözümünde çok kriterli karar verme yöntemleri içinde* (ss. 21-64). Bursa: Dora Yayınları.
- Özdemir, Z. (2016). *Ebeveynlerin özel ilköğretim tercihlerinin nedenlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Özgenel, S. (1996). *Halkla ilişkiler faaliyetlerinin "özel okullardaki işleyişi"* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.

- Özışıklı I. S. (2008). *A study of parent involvement in the boğaziçi university preschool center* (Yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi.
- Polat, C., ve Çelmeli, Ö. (2015). Okul öncesi eğitim kurumu seçiminde tüketici tercih etkenleri. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 144-166.
- Saaty, T. L., Vargas, L. G. (2012). *Models, methods, concepts & applications of the analytic hierarchy process* (Vol. 175). London: Springer.
- Sevinç, M. (2006). Okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin okuldan beklentileri. *Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi*, 13(1), 218-225.
- Smedley, D. (1995). Marketing secondary schools to parents-some lessons from theresearch on parental choice [Elektronik versiyon]. *Educational Management and Administration*, 23(2), 96-103.
- Şimşek, Z. C., ve İvrendi, A. (2014). Ebeveynlerin okul öncesi eğitim kurumlarından beklentileri. *Hacettepe Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, (29-2).
- Timor, M. (2011). *Analitik hiyerarşi prosesi*. Ankara: Türkmen Kitabevi.
- Turan, G. (2018). Çok kriterli karar verme yöntemleri. Yıldırım, B., F., Önder, E. (Ed.). *İşletmeciler, mühendisler ve yöneticiler için operasyonel, yönetsel ve stratejik planların çözümünde çok kriterli karar verme yöntemleri içinde* (ss. 15-20). Dora Yayınları.
- Uysal, S. B. (2017). *Ebeveynlerin özel okul tercih nedenlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Vidali, E. L. (1998). Parental expectations of early childhood services for preschool children. *The Case of Policy Change in Greece, International Journal of Early Years Education*, 6(1), 19-30.
- Yeşil Dağlı, Ü. (2012). Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin önem verdikleri kurum özellikleri. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 266-286.
- Yaacob, N. A., Osman, M. M. & Bachok, S. (2014). Factors influencing parents decision in choosing private schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 153, 242-253.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Preschool education, which we can call the first step of the education process; is the period in which the child's development and learning capacity is the fastest, in addition to being the process that covers all experiences from the time of birth to primary school years (Oktay, 2005). This period has an important place in providing children with many other skills such as socializing, expressing their emotions, problem solving, positive thinking, questioning skills, and creativity. Pre-school education institutions undertook the responsibility of informing the family on this issue by ensuring that children spend this period, which is sensitive for the formation of personality, with healthy experiences in terms of their cognitive, social, emotional, physical and self-care development (Kandır, 2001). For this reason, the importance of the quality of education in schools is increasing day by day for the future of the growing generation. Effective school management is possible by understanding, adapting to and managing sociological and technological changes (Agut, Grau, & Peiró, 2003). In this sense, in order to be an effective school, private schools should offer better opportunities than public schools (Uysal, 2017). For this reason, private schools offer a learning environment that they create by researching the education systems in the world in line with the requirements of our age and the needs of students in order to meet these qualifications in the best way (Kaçıran, 2015). In addition, they carry out satisfactory training programs for foreign language teaching, sports activities and artistic activities, which parents attach great importance to (Kaçıran, 2015). Private schools, which have the understanding of constantly developing, keeping up with innovations and providing a better education, make a difference with the education policies they adopt and the programs they implement, thus they are preferred more and more by parents (Özdemir, 2016). Since private schools are businesses built on a profit-loss basis, competition among these schools is inevitable. For this reason, they make more effort to improve themselves, in line with the expectations of parents and student needs (Özgenel, 1996). Therefore, they follow the innovations continuously and turn towards development targets in a way that meets the expectations. This situation means the variety and continuity of private school alternatives for parents (Dinler & Subaşı, 2003). Parents who search for the most accurate and best education for their children often prefer private schools (Uysal, 2017). When it comes to children, parents must first solve the complex problem of school choice in order to make the best decision among the alternatives, with the sensitivity they show on this issue. In line with the researches, it is thought that the criteria determined by parents for school selection are an important factor in establishing a qualified basis for school-parent-student interaction. In this context, as there is no model for prioritizing parents in line with their private school preferences, this deficiency was tried to be eliminated with this research. In this direction, the relative importance rankings of the criteria required in determining the parents' private school choices and the relative weight status of the criteria in determining these choices were presented.

2. METHOD

In this study, parents' problem of selection of private preschool institution was discussed. Before starting the study, 8 main criteria were determined with the support of the relevant literature in order to determine the opinions of the parents about special preschool choices. Then, according to the opinions of 5 experts in the field, the number of criteria was determined as 6 and different criteria were determined for each criterion. In the second stage of the study, the criteria were prioritized according to the parents' point of view. For this purpose, Analytical Hierarchy Process which is one of the Multi Criteria Decision Making Methods was used based on the data obtained by obtaining numerical values. Multi Criteria Decision Making; multi-criteria decision-making methods, which are developed with the idea that the use of non-heuristic decision-making methods in a selection where many criteria are effective, can make decision making by using different disciplines such as mathematics, management, informatics, psychology, social sciences and economics. (Turan, 2018). Multi-criteria decision making; selection, classification and sorting problems. Analytical hierarchy process; It is a decision-making process applied by giving importance

values to the criteria determined in complex decision problems (Timor, 2011). The steps followed in the Analytical Hierarchy Process Method are as follows;

- Criteria, sub-criteria and alternatives are determined for the purpose.
- For each criterion (n) possible decision alternatives are determined.
- Objectives, criteria and alternatives are listed according to hierarchical model.
- A "Comparison Matrix" is created to compare each criterion. The matrix is rated by decision-makers according to the 1-9 scale developed by Saaty (1980).
- A single comparison matrix is obtained by taking the geometric averages of the comparison matrices created to find the priority values of the matrix. The matrix is normalized by dividing the value in each column of the Comparison Matrix by the weight of the column it contains.
- The average of each row in the matrix created was determined and the conversion stage to the "Priorities Vector" was carried out.
- The line averages obtained in the previous step are multiplied and summed by the normalized initial state of the matrix. Then the matrix obtained is divided by the mean obtained in the eigenvector calculation to obtain the matrix of all priorities.
- Consistency ratio is calculated after this stage. For the consistency ratio, the so-called (CR) value is used. To do this, the Consistency Index (CI) must first be calculated. Each row obtained is summed and divided by the number of alternatives. "Compliance Ratio" is calculated by subtracting the number of alternatives from the obtained value and dividing the number obtained from the number of alternatives to the number corresponding to the number of alternatives from the random value index (Timor, 2011).

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

In this study, the criteria which are effective in the selection of the preschool institutions of the parents and the sub-criteria determined within the framework of these criteria were prioritized by AHP method. In the study, 6 criteria determined by scanning the literature and the sub-criteria of these criteria were evaluated by the parents and as a result of the evaluations, the preference they made in the selection of private preschool institutions were as follows; 25% of the sub-criteria of the educational programs criterion, 46% of the sub-criteria of the personnel criterion, the attitudes of the staff towards the parents and children, 47% of the sub-criteria of the physical conditions of the school criterion, 27% of the criterion of the self-care skills criterion, hygiene, 53% of the cost criteria, school fees, 33% of the criteria for guidance were found to be regular information about the development of the child. According to these results; it was found that parents had expectations in all dimensions when choosing a private preschool, but the highest expectations were foreign language, staff attitudes, security, hygiene, information and school fees. It was found that the criteria that parents give the least importance to are the appearance of the staff, family participation activities, seminars, payment methods, transportation conditions, technological equipment and meeting the child's self-care needs.

In line with the findings of the study, it was found that the parents prioritized the criteria of foreign language education when they evaluated the educational programs in the selection of private preschool institutions. When compared with the findings of the study, in a study conducted by Ergin (1993), the reasons for parents to prefer private schools, in order of importance; The foreign language education success of the school, the quality of the teaching staff, the school management, laboratory and computer facilities, the diversity of social and sports activities, the proximity of the school to the home, the physical structure of the school, and the tuition fees (as cited in Özdemir, 2016). When the results of the two studies are examined, it is seen that foreign language education is preferred primarily by parents. This situation; it can be interpreted that parents are turning to this preference in order to respond to the needs of the globalizing world through the information provided by the experts that preschool education period is a critical period for learning a foreign language.

According to the results of a study conducted by Smedley in 1995, the most important reason why parents prefer private schools is; was found to be the safety of the school. It has been seen that the academic standards offered by the school are not prioritized by many parents. While this confirms that the safety factor is always a priority by the parents, it can be interpreted that the research has been conducted at an earlier date and the parents' academic expectations have increased in a rapidly changing world.